

การเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมของแรงงานสตรีบ้านสุโหงปาแน
ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
Mobility into Industrial Sector of Women Labor of Sungai-Panae Village,
Bana Sub-district, Muang District, Pattani Province

อาหวัง ล่าญู*, ซาลิปะ ปาแน, และ วิสณี เจ๊ะหะ
Awang Lanui*, Salepa Panae, and Witsanee Chema

ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus

*ติดต่อผู้เขียน awang.l@psu.ac.th

ส่งบทความ 29 กันยายน 2558 | ตอบรับ 29 ธันวาคม 2558 | เผยแพร่ 8 เมษายน 2559

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมของแรงงานสตรีบ้านสุโหงปาแน ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและเพื่อศึกษาถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนของสตรีที่เคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแรงงานสตรีจำนวน 100 ราย และรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากตัวแทนแรงงานสตรี จำนวน 10 ราย เพื่ออธิบายลักษณะส่วนบุคคลและผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และความสอดคล้องเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่แรงงานสตรีเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมเนื่องจากรายได้มีเสถียรภาพ มีกฎหมายคุ้มครองสิทธิของแรงงาน และมีสวัสดิการที่ดีกว่าอาชีพเดิม โดยแรงงานสตรีที่เคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม มีส่วนช่วยดำรงฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวในระดับปานกลาง ถ้าไม่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจะทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวประสบปัญหา มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย แรงงานสตรียังคงคาดการณ์ว่าโรงงานอุตสาหกรรมจะมีการจ้างงานในอัตราที่เพิ่มขึ้นและมีการจ้างงานเต็มที่

คำสำคัญ: การเคลื่อนย้ายแรงงาน, ภาคอุตสาหกรรม, แรงงานสตรี, สุโหงปาแน

Abstract

The study of Mobility into Industrial Sector of Women Labor of Sungai-Panae Village, Bana Subdistrict, Muang District, Pattani Province was aimed to study the causes of women labor mobility to industrial section and to study economic status of those women's families moving to industrial section. The quantitative data was 100 working women and 10 working woman for qualitative data. The data were analyzed by using social package program to describe personal characteristics and the effects occurring when having labor mobility to industrial sector. For qualitative data, they were analyzed logically. The research was found that the causes of women labor mobility were the income stability, law of labor protection and better welfare and women working in industrial can support their families better. If there was no labor mobility, their families would face with financial problem. The woman labor also expected that there would be more employments with higher wages in industrial sector.

Keywords: labor mobility, industrial sector, women labor, Su-ngai Panae

บทนำ

การเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากความไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์กับอุปทานแรงงานในระบบเศรษฐกิจ โดยอาจจะเกิดขึ้นระหว่างพื้นที่ในลักษณะของการย้ายถิ่น แรงงานหรือการเคลื่อนย้ายระหว่างภาคการผลิตที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ การเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นกระบวนการบรรเทาปัญหาการขาดแคลนแรงงานของผู้ประกอบการ ขณะเดียวกันเป็นการลดปัญหาการว่างงานของแรงงานด้วย โดยเฉพาะแรงงานส่วนเกินจากภาคการเกษตร จะเคลื่อนย้ายออกไปสู่นอกภาคการเกษตร ทั้งภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ

ทั้งนี้เพราะการประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมมีข้อจำกัดด้านปัจจัยการผลิต ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ขณะที่ผลผลิตมีความเสี่ยงในกระบวนการผลิตซึ่งต้องใช้เวลานานและความเสี่ยงจากราคาผลผลิตที่ไม่มีเสถียรภาพ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงไม่สามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือนได้อย่างมั่นคง (สำนักงานปลัดกระทรวง, 2556, น.10) สมาชิกของครัวเรือนบางส่วนโดยเฉพาะแรงงานสตรี จึงต้องเคลื่อนย้ายแรงงานออกไปทำงานนอกภาคการเกษตร ทั้งนี้การทำงานเชิงเศรษฐกิจนอกครัวเรือนของสตรีมุสลิม เพื่อหาปัจจัยยังชีพที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตสามารถทำได้ แต่ต้องทำงานภายใต้เงื่อนไขสำคัญ คือ งานนั้นต้องเป็นงานที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม สภาพแวดล้อมในการทำงานไม่ขัดกับหลักศาสนาอิสลามและงานนั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่หลักของสตรี คือ การดูแลบุตรและสามี (อบูล ฮะซัน อลี อันนัควีย, ยูซุฟ อัล กือรอฎอวีย, และ อบูล อะฮอลา อัล เมาดูดี, 2549, น. 82)

การมีส่วนร่วมของแรงงานสตรีในตลาดแรงงานของประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยปี พ.ศ. 2490 สัดส่วนแรงงานสตรีอยู่ที่ร้อยละ 33.8 (กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2544, น. 390) และมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2547 สัดส่วนแรงงานสตรีเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 44.8 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548, น. 1) ปี พ.ศ. 2555 สัดส่วนแรงงานสตรีเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 46.0 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555, น. 6) ถึงแม้ว่าแรงงานสตรีมีบทบาทเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจแต่ยังต้องทำงานบ้านด้วย แรงงานสตรีจึงมีชั่วโมงทำงานที่ยาวนานกว่าผู้ชายในแต่ละวัน (Bullock, 1994, p. 1)

ขณะที่แรงงานสตรีมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในตลาดแรงงาน แต่สัดส่วนของแรงงานสตรีในภาคการเกษตรกลับลดลง โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2548, น. 1) รายงานว่าในปี พ.ศ. 2537 สัดส่วนแรงงานสตรีในภาคการเกษตรอยู่ที่ร้อยละ 56.8 ลดลงเหลือร้อยละ 40.8 ในปี พ.ศ. 2547 ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนจากเศรษฐกิจภาคการเกษตรเป็นเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมและบริการ โดยสัดส่วนของแรงงานสตรีนอกภาคการเกษตรจะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ซึ่ง

สอดคล้องกับข้อสรุปของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2550, น. 6-8) ที่พบว่า ภาคเกษตรกรรมเป็นตลาดใหญ่ของแรงงานสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2517-2522 ซึ่งเป็นยุคทองของการเกษตรไทยนั้นแรงงานสตรีส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ การขยายพื้นที่ชลประทาน และการขยายพื้นที่เกษตรนอกเขตชลประทาน แต่หลังจากนั้นสัดส่วนแรงงานสตรีในภาคเกษตรกรรมเริ่มลดลง โดยช่วงปี พ.ศ. 2526-2541 แรงงานสตรีที่เพิ่มขึ้นจะอยู่นอกภาคเกษตรกรรม ทั้งภาคอุตสาหกรรมการผลิต พาณิชยกรรม การบริการ และกิจการอุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือการรับช่วงการผลิต (Sub-contracting) ซึ่งเป็นผลมาจากการลงทุนในทุนมนุษย์เพิ่มขึ้น โดยช่วงนี้สัดส่วนของแรงงานสตรีที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรมจะสูงกว่าแรงงานชาย เนื่องจากแรงงานสตรียอมรับค่าจ้างจากสถานประกอบการในอัตราต่ำกว่าแรงงานชาย (จักรพัทธ์ วาหนาสุข, ศิริพร สัจจามันท์, และ อรพรรณ ศรีเสาวลักษณ์, 2555)

บ้านสุโงปาแแนเป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ชื่อหมู่บ้านมาจากชื่อเดิม “ซูโงปันตัน” ซึ่งหมายถึงผู้มีวิสัยทัศน์หรือผู้ที่มองการณ์ไกล ทั้งนี้เพราะสมัยอดีตชุมชนแห่งนี้เป็นแหล่งรวมมีปัญญาชนผู้รู้ด้านศาสนาและมีสถานที่สอนศาสนาหลายแห่ง

ลักษณะทางกายภาพ บ้านสุโงปาแแน ตั้งอยู่ใกล้กับมัสยิดกรือเซะ ห่างจากตัวจังหวัดปัตตานีประมาณ 7 กิโลเมตร ทิศเหนือจดกับหมู่ที่ 3 บ้านบานา ทิศใต้จดกับหมู่ที่ 6 บ้านจือโร๊ะ ทิศตะวันตกจดกับหมู่ที่ 4 บ้านกำปงตารง ตำบลบานา และทิศตะวันออกจดกับหมู่ที่ 2 บ้านกรือเซะ ตำบลตันหยงลุโล๊ะ อำเภอเมืองปัตตานี ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มดินปนทราย การประกอบอาชีพมีทั้งการเพาะปลูก ประมง นาเกลือ การคมนาคมมีถนนสาย 42 ปัตตานี-นราธิวาส ตัดผ่านหมู่บ้าน และถนนสายชนบทออกไปสู่ตำบลกะมียอ ตำบลคลองมาบิง ตำบลปุยตุ ซึ่งอยู่ในอำเภอดีด้วยกันด้วย (มัยยัม สาเมาะ, ฮาลูมา อีแอะ, ฮาซิบะ กรียา, มารียัม สาและ, พาตีอเมาะ สตาปอ, และ เต๊ะหาวอ สาและ, 2547)

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม บ้านสุโงปาแแน เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ อาชีพหลักของคนในหมู่บ้านมีทั้งทำการเกษตร รับจ้าง ผู้ที่ประกอบอาชีพการเกษตรจะประสบปัญหาหาค่าผลผลิตทางการเกษตรไม่มีเสถียรภาพ เกษตรกรมีหนี้สิน ส่งผลต่อรายได้ของครอบครัว บางส่วนจึงต้องออกไปทำงานนอกภาคการเกษตร โดยเฉพาะการเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งแม้ว่ารายได้ไม่สูงแต่มีเสถียรภาพมากกว่าการทำการเกษตร บ้านสุโงปาแแนมีประชากร จำนวน 1,476 คน และครัวเรือน จำนวน 374 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลบานา, 2558)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือน โดยการจัดสรรแรงงานส่วนหนึ่งของครัวเรือนออกไปทำงานนอกภาคการเกษตร ครัวเรือนชุมชนสุโหงปาแนก็ปรับตัวในลักษณะดังกล่าวด้วย โดยมีแรงงานสตรีเคลื่อนย้ายเข้าไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นทางเลือกที่ทำให้แรงงานเหล่านั้นสามารถอยู่กับครอบครัว มีโอกาสดูแลครอบครัวและได้ช่วยเหลือครอบครัวด้วย จากเหตุผลดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมของแรงงานสตรีบ้านสุโหงปาแน ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมของสตรี ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนของสตรี หลังจากที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การเคลื่อนย้ายแรงงาน เป็นกระบวนการตัดสินใจของแรงงานที่จะรับจ้างทำงาน เลือกลงงาน นายจ้าง อาชีพ และสถานที่ทำงาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานของแรงงานให้สูงขึ้น ซึ่งตลอดชีวิตการทำงานแรงงานคนหนึ่งอาจจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานได้หลายครั้ง ทั้งนี้การเคลื่อนย้ายแรงงานจะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นด้านสมรรถภาพการผลิต ช่วยให้กระบวนการผลิตและการมีงานทำดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งช่วยลดความเหลื่อมล้ำเกี่ยวกับค่าจ้างของแรงงานระหว่างภูมิภาค ภาคการผลิตหรือนายจ้างได้ โดยค่าจ้างจะมีแนวโน้มเข้ามาใกล้เคียงกันหรือเป็นอัตราเดียวกันถ้าการเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นไปได้สมบูรณ์ การเคลื่อนย้ายแรงงานในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมจึงเป็นกระบวนการที่สามารถดำเนินการได้อย่างเสรี ไม่มีข้อจำกัดในเชิงกฎหมาย แต่อาจจะมีข้อจำกัดด้านต้นทุน เนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ไม่เท่าเทียมกัน และไม่ได้กระจายตัวอย่างทั่วถึงในแต่ละพื้นที่ โดยประเทศที่ภาคการเกษตรมีแรงงานส่วนเกิน ผลผลิตหน่วยสุดท้ายของแรงงาน (Marginal productivity of labor) จะเท่ากับศูนย์ ดังนั้น เมื่อมีการลงทุนนอกภาคการเกษตรทำให้เกิดอุปสงค์ของแรงงาน กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่นอกภาคการเกษตรจึงเกิดขึ้น (เสาวณี จันทะพงษ์, นครินทร์ อมเรศ, สมบูรณ์ หวังวิช พันธุ์, ธนินธร มหาพรประจักษ์, และปานิศาร์ เจษฎาอรุณพล, 2558, น. 6) โดยเส้นอุปสงค์ของแรงงานนอกภาคการเกษตรจะเป็นเส้นมูลค่าของผลผลิตหน่วยสุดท้ายของแรงงาน

การเคลื่อนย้ายแรงงานจะถูกกำหนดโดยปัจจัยทางเศรษฐกิจมากกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่าง

ทางด้านรายได้ระหว่างพื้นที่และความแตกต่างในโอกาสของการทำงาน แรงงานจึงกระจุกตัวในบางพื้นที่หรือบางอุตสาหกรรม การเคลื่อนย้ายแรงงานช่วยปรับสมดุลของตลาดแรงงาน โดยแรงงานจะเคลื่อนย้ายจากแหล่งงานเดิมที่มีรายได้ต่ำ ขาดแคลนตำแหน่งงาน ไปสู่แหล่งงานใหม่ที่มีตำแหน่งงาน สภาพการทำงานที่ดีกว่าและรายได้สูงกว่า อย่างไรก็ตาม ถ้าค่าจ้างไม่แตกต่างกันมากนัก แรงงานเลือกที่จะทำงานใกล้บ้านและอยู่กับครอบครัว (กรวิทย์ ต้นศรี และ สุภัทร ธนบดีภัทร, 2556, น. 1-3) ทั้งนี้เพราะการเคลื่อนย้ายแรงงานมีทั้งต้นทุนและค่าเสียโอกาส การตัดสินใจเคลื่อนย้ายแรงงานจึงเป็นการเคลื่อนย้ายจากแหล่งที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำไปสู่แหล่งที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ซึ่งจะได้รับรายได้สูงกว่าและมีเสถียรภาพมากกว่าแหล่งเดิม โดยเฉพาะในประเทศที่เศรษฐกิจนอกภาคการเกษตรมีอัตราการขยายตัวเติบโตสูงกว่าภาคการเกษตร

การเคลื่อนย้ายแรงงาน จำแนกได้ 5 ประเภท คือ การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างหน่วยงานการผลิต ระหว่างอาชีพ ระหว่างภาคการผลิต ระหว่างพื้นที่ และการเข้าออกจากกำลังแรงงาน โดยแรงงานที่เคลื่อนย้ายออกจากภาคการเกษตรไปสู่นอกภาคการเกษตร มีทั้งแรงงานทักษะ กึ่งทักษะ และไร้ทักษะ ซึ่งแรงงานไร้ทักษะที่เคลื่อนย้ายออกจากภาคการเกษตรเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนสูง ทั้งนี้เพราะแรงงานเหล่านี้จะได้รับการฝึกพัฒนาทักษะด้านการเกษตรมาตลอดช่วงการทำงาน เมื่อถึงจุดที่ต้องเคลื่อนย้ายแรงงานไปอยู่นอกภาคการเกษตรจึงทำงานได้เฉพาะตำแหน่งงานที่ใช้กำลังกายเป็นหลักโดยได้รับค่าจ้างต่ำ แต่แรงงานยอมรับเพราะได้ทำงานใกล้บ้าน (กรวิทย์ ต้นศรี และ สิทธิธรร จารุญญลักษณ์, ม.ป.ป., น. 23)

ปัจจัยกำหนดการเคลื่อนย้ายงานมีทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคม เช่น การว่างงาน การทำงานต่ำกว่าระดับรายได้ การเปลี่ยนตำแหน่งงาน โดยการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากภาคการเกษตรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับขนาดครัวเรือน การมีหนี้สินของครัวเรือน แต่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการถือครองที่ดินและรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน (มะลิ ลีวนานนท์ชัย, 2529, น. 73) และการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากภาคการเกษตรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับการพัฒนาในด้านสาธารณสุข โภค การคมนาคม การสาธารณสุข เศรษฐกิจการเกษตร เศรษฐกิจครัวเรือน (เอกชัย ไหลบำรุง, 2531, น. 62-63)

นอกจากนี้ การเคลื่อนย้ายแรงงานจะเกิดกับครัวเรือนที่ถือครองที่ดินค่อนข้างน้อยเฉลี่ยไม่เกิน 5 ไร่ต่อครัวเรือน มีที่อยู่อาศัยห่างจากที่ทำงานไม่เกิน 5 กิโลเมตร โดยมีปัจจัยผลักดันคือ ต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การที่ครอบครัวมีขนาดใหญ่ขึ้น ความไม่แน่นอนของรายได้ ส่วนปัจจัยดึงดูดคือ สวัสดิการต่างๆ การคมนาคม ได้พบปะเพื่อนฝูง และรายได้ดีกว่าภาคเกษตร (ปรีชัย แต้นสุ่ย, 2545) โดยสตรี

มุสลิมที่เคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมีคุณลักษณะสำคัญ คือ อาชีพเดิมในภาคการเกษตรมีข้อจำกัดด้านการผลิตเนื่องจากมีที่ดินไม่เพียงพอ รวมทั้งสภาพแวดล้อมในการผลิตเปลี่ยนแปลง (สว่าง เลิศฤทธิ์, 2535, น. 103)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานจาก

ภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการที่มีผลิตภาพสูงกว่าเป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแรงงานของไทย ซึ่งเกิดมาตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษที่ 1980 โดยแรงงานที่ย้ายออกจากภาคเกษตรเข้าสู่ภาคอื่นๆ จะส่งผลบวกต่อผลิตภาพแรงงานและส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมและบริการมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยมากขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมของแรงงานสตรี ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจและการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

ขอบเขตการวิจัย

ด้านสถานที่ การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการบริเวณหมู่บ้านสุโหงปาแน ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ด้านประชากร การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาจากกลุ่มแรงงานสตรีหมู่บ้านสุโหงปาแนที่เคลื่อนย้ายแรงงานออกจากภาคเกษตรกรรมเท่านั้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาเชิงปริมาณ คือ แรงงานสตรีที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปของหมู่บ้านสุโหงปาแน ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ที่ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรของสถานประกอบการที่ตั้งอยู่นอกชุมชน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 100 ตัวอย่าง โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกระจายอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และการศึกษาเชิงคุณภาพจำนวน 10 ราย สุ่มจากแรงงานสตรีตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีที่เคลื่อนย้ายแรงงานออกไปประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือ

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานของสตรี และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือสำหรับการรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชน แรงงานสตรี การเคลื่อนย้ายแรงงาน

เพื่อกำหนดกรอบประเด็นคำถามของแบบสอบถาม หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ราย นำผลที่ได้จากการทดลองใช้ไปปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้ให้ข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากแรงงานสตรีในชุมชนสุโหงปาแนที่เคลื่อนย้ายแรงงานเข้าทำงานในภาคอุตสาหกรรมจำนวน 100 ตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากแรงงานสตรีในชุมชนสุโหงปาแนที่เคลื่อนย้ายเข้าทำงานในภาคอุตสาหกรรม จำนวน 10 ราย ที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันด้านอายุ ขนาดครอบครัว ระดับการศึกษาอาชีพเดิมในภาคการเกษตร ประสบการณ์การทำงานในภาคอุตสาหกรรม โดยคัดเลือกจากผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณที่มีคุณสมบัติตรงกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีอายุน้อย 1 ราย อายุมาก 1 ราย มาจากครัวเรือนที่มีขนาดเล็ก 1 ราย ครัวเรือนที่มีขนาดใหญ่ 1 ราย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา 1 ราย จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 1 ราย อาชีพเดิมทำการเกษตร 1 ราย อาชีพเดิมรับจ้าง 1 ราย และประสบการณ์การทำงานในภาคอุตสาหกรรมไม่เกิน 1 ปี 1 ราย ประสบการณ์การทำงานในภาคอุตสาหกรรมมากกว่า 5 ปี 1 ราย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกในประเด็นลักษณะงานที่ทำ การตัดสินใจไปทำงานนอกภาคการเกษตร ความมั่นคงของตำแหน่งงาน การทำงานล่วงเวลาของแรงงานสตรี ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบเสร็จแล้ว ทำการตรวจสอบความถูกต้องและกำหนดรหัสข้อมูล เขียนคำสั่งการวิเคราะห์ข้อมูล ลงรหัสข้อมูล บันทึกข้อมูลของแบบสอบถามทุกชุด และทำการประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อบรรยายลักษณะทั่วไปของแรงงานสตรี สาเหตุการเคลื่อนย้ายแรงงาน และฐานะทางเศรษฐกิจของแรงงานสตรี โดยนำเสนอในรูปของความถี่ร้อยละ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของแรงงานสตรีที่เคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละของแรงงานสตรีจำแนกตามอายุของแรงงาน

อายุ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
21-30	24	24.0
31-40	49	49.0
41-50	22	22.0
51-60	5	5.0
รวม	100	100.0

แรงงานสตรีที่เคลื่อนย้ายออกจากภาคการเกษตรอยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 49.0 ขณะเดียวกันแรงงานสตรีที่เคลื่อนย้ายออกจากภาคการเกษตรส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.0 มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 75.0 อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 4-6 คน ร้อยละ 60.0 และอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกอยู่ในวัยทำงาน 1-3 คน ร้อยละ 99.0

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละของแรงงานสตรีจำแนกตามอาชีพเดิม

อาชีพเดิม	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	32	32.0
ค้าขาย	23	23.0
รับจ้าง	34	34.0
อื่นๆ	20	20.0
รวม	100	100.0

อาชีพเดิมของแรงงานสตรีก่อนเคลื่อนย้ายออกจากภาคการเกษตร ร้อยละ 34 มีอาชีพรับจ้าง ทั้งนี้เพราะแรงงานสตรีส่วนใหญ่ร้อยละ 60.0 อยู่ในครัวเรือนที่มีที่ดินไม่เพียงพอ

ร้อยละ 70.0 อยู่ในครัวเรือนที่มีทุนในการผลิตไม่เพียงพอ และร้อยละ 87.0 ใช้เงินออมของครัวเรือนเป็นทุนในการผลิต

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละของแรงงานสตรีจำแนกตามรายได้ต่อเดือนจากอาชีพเดิม

รายได้/เดือน (บาท)	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000	43	43.0
3,001-6,000	48	48.0
6,001-9,000	7	7.0
มากกว่า 9,000	2	2.0
รวม	100	100.0

รายได้ต่อเดือนจากอาชีพเดิมของแรงงานสตรีก่อนเคลื่อนย้ายออกจากภาคการเกษตร ร้อยละ 48 มีรายได้เดือนละ 3,001-6,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 43 มีรายได้ต่ำกว่าเดือนละ 3,000 บาท ร้อยละ 7 มีรายได้เดือนละ 6,001-9,000 บาท และร้อยละ 2 มีรายได้มากกว่าเดือนละ 9,000 บาท

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละของแรงงานสตรีจำแนกตามลักษณะของผลผลิตที่ได้จากอาชีพเดิม

ผลผลิต	จำนวน	ร้อยละ
ผลผลิตมีคุณภาพต่ำ	16	16.0
ผลผลิตมีราคาต่ำ	40	40.0
ผลผลิตล้นตลาด	18	18.0
คุณภาพผลผลิตด้อยกว่าของรายอื่น	26	26.0
รวม	100	100.0

ลักษณะของผลผลิตจากอาชีพเดิมของแรงงานสตรีก่อนเคลื่อนย้ายออกจากภาคการเกษตร ร้อยละ 40 ผลผลิตมีราคาต่ำ รองลงมา ร้อยละ 26 คุณภาพผลผลิตด้อยกว่าของรายอื่น ร้อยละ 18 ผลผลิตล้นตลาด และร้อยละ 16 ผลผลิตมีคุณภาพต่ำ

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาในการประกอบอาชีพเดิม

ระยะเวลา (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 3	35	35.0
3-6	44	44.0
7-9	13	13.0
มากกว่า 9	8	8.0
รวม	100	100.0

ก่อนเคลื่อนย้ายแรงงาน แรงงานสตรี ร้อยละ 44.0 มีประสบการณ์ทำงาน 3-6 ปี รองลงมาร้อยละ 33 มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 3 ปี ร้อยละ 13 มีประสบการณ์ทำงาน 7-9 ปี และร้อยละ 8 มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 9 ปี

แรงงานสตรีส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.0 ไม่มีความเสี่ยงในการเดินทางไปทำงาน แต่ร้อยละ 87.0 มีความเสี่ยงจากการขาดความมั่นคงทางด้านรายได้

2. ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม

คุณลักษณะของแรงงานสตรีที่เคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม แรงงานสตรีส่วนใหญ่ร้อยละ 68.0 ตัดสินใจออกไปทำงานนอกภาคการเกษตรด้วยตนเอง โดยร้อยละ 89.0 ทำงานกับสถานประกอบการที่มีประกันสังคม โดยร้อยละ 58.0 ใช้รถจักรยานยนต์ในการเดินทางไปทำงาน ร้อยละ 66.0 มีสถานที่ทำงานอยู่ห่างที่พักอาศัยเป็นระยะทาง 3-4 กิโลเมตร ร้อยละ 92.0 ทำงานที่ใช้กำลังกายมากกว่าการใช้ทักษะ ร้อยละ 99.0 ทำงานในที่ร่ม ร้อยละ 79.0 ทำงานเฉลี่ยวันละ 8 ชั่วโมง และร้อยละ 72.0 มีรายได้จากการทำงานต่อเดือนประมาณ 4,001-8,000 บาท

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะการจ่ายค่าจ้าง

ลักษณะการจ่ายค่าจ้าง	จำนวน	ร้อยละ
รายชั่วโมง	6	6.0
รายวัน	35	34.0
รายสัปดาห์	46	46.0
รายเดือน	13	13.0
รวม	100	100.0

แรงงานสตรีที่ออกไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 46 ได้รับค่าจ้างเป็นรายสัปดาห์ รองลงมาร้อยละ 35 ได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน ร้อยละ 13 ได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน และร้อยละ 6 ได้รับค่าจ้างเป็นรายชั่วโมง

แรงงานสตรีที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.0 จะทำงานนอกเวลา โดยร้อยละ 91.0 ได้รับค่าจ้างตามกฎหมายกำหนด และร้อยละ 87.0 สามารถหยุดหรือลางานตามความประสงค์

ตารางที่ 7 จำนวน ร้อยละของแรงงานสตรีจำแนกตามเหตุผลที่เข้าไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
จะทำให้ได้รับรายได้เพิ่มขึ้น	37	37.0
เป็นอาชีพที่มั่นคง	26	26.0
ได้แบ่งเบาภาระครอบครัว	37	37.0
รวม	100	100.0

แรงงานสตรีที่ออกไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 37 ให้เหตุผลว่าเพื่อต้องการหารายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเท่ากับกลุ่มให้เหตุผลว่าเพื่อจะได้แบ่งเบาภาระของครอบครัว และมีเพียงร้อยละ 26 เท่านั้นที่เห็นว่างานในภาคอุตสาหกรรมเป็นอาชีพที่มั่นคง

การเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมของแรงงานสตรีส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.0 เห็นว่ามีฐานะความเป็นอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 65.0 มีโอกาสได้เรียนรู้งานที่หลากหลาย และร้อยละ 66.0 มีความพึงพอใจกับงานที่ทำอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผลจากการเคลื่อนย้ายจะทำให้กลุ่มสตรีที่ดีกว่าเดิมซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เจาะลึกแรงงานสตรี

ลักษณะการทำงานของแรงงานสตรี แรงงานสตรีที่มาจากครัวเรือนขนาดเล็กที่มีสมาชิกไม่เกิน 3 คน จะทำงานล่วงเวลามากกว่าแรงงานสตรีที่มาจากครัวเรือนขนาดใหญ่ที่มีสมาชิกกว่า 7 คน ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานสตรีที่มาจากครัวเรือนขนาดใหญ่มีภาระในครัวเรือนมากกว่าจึงไม่สามารถทำงานล่วงเวลาได้ สะดวกเหมือนแรงงานสตรีที่มาจากครัวเรือนขนาดเล็ก ประกอบแรงงานสตรีที่มาจากครัวเรือนขนาดเล็กบางรายยังไม่มีบุตรหรือบางรายมีบุตรเพียง 1 คน จึงสามารถให้สามีหรือฝากญาติผู้ใหญ่หรือเพื่อนบ้านดูแลได้ขณะที่แรงงานสตรีทำงานล่วงเวลา

แรงงานสตรีที่มาจากครัวเรือนขนาดเล็กจะตัดสินใจไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมด้วยตนเองมากกว่าการมีบุคคลอื่นมาชักชวน ทั้งนี้เพราะแรงงานกลุ่มนี้สามารถจัดการกับภาระงานในครัวเรือนได้สะดวกและง่ายกว่าสตรีที่มาจากครัวเรือนขนาดใหญ่ ซึ่งต้องการคำแนะนำหรือความมั่นใจจากผู้ที่ประสบการณ์ก่อนตัดสินใจไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม

แรงงานสตรีที่มาจากครัวเรือนที่มีปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดินเพียงพอในการประกอบอาชีพเกษตรจะเลือกทำงานที่มีประกันสังคมมากกว่าแรงงานสตรีที่มาจากครัวเรือนที่มีปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดินไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะแรงงานสตรีจากครัวเรือนที่มีที่ดินเพียงพอในการผลิตในภาคการเกษตรมีโอกาสและทางเลือกมากกว่า จึงเลือกทำงานในตำแหน่งหรือสถานประกอบการที่มีการประกันสังคม ขณะที่แรงงานที่มีจากครัว

เรือนที่มีที่ดินไม่เพียงพอจำเป็นต้องทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว แรงงานกลุ่มนี้จึงต้องการทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัวมากกว่าสวัสดิการจากการทำงานเพราะไม่มีโอกาสและทางเลือกในการทำงานในภาคการเกษตรเท่ากับแรงงานสตรีที่มาจากครัวเรือนที่มีที่ดินเพียงพอในการผลิตในภาคการเกษตร

แรงงานสตรีที่มาจากครัวเรือนที่มีแรงงานส่วนเกินจะตัดสินใจทำงานในภาคอุตสาหกรรมด้วยตนเองมากกว่าแรงงานที่มาจากครัวเรือนที่ไม่มีแรงงานส่วนเกิน ทั้งนี้เพราะแรงงานที่มาจากครัวเรือนที่มีแรงงานส่วนเกินจะมีปัจจัยการผลิตอื่นไม่เพียงพอจึงต้องทำงานทำนอกภาคการเกษตร ขณะที่แรงงานจากครัวเรือนที่ไม่มีแรงงานส่วนเกิน ครัวเรือนยังมีปัจจัยการผลิตอื่นๆพอที่จะประกอบการผลิตได้ การตัดสินใจของแรงงานจึงเป็นการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งจะเลือกทำงานที่มีสภาพและเสถียรภาพดีกว่างานในภาคการเกษตร

แรงงานที่มีอายุงานน้อยจะทำงานล่วงเวลามากกว่าแรงงานที่มีอายุงานนาน ซึ่งเกิดจากแรงงานที่มีอายุงานน้อยส่วนใหญ่ยังมีสถานภาพโสด ภาระงานในครัวเรือนมีไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานที่มีอายุงานนานซึ่งส่วนใหญ่จะมีสถานภาพแต่งงานจึงมีภาระงานในครัวเรือนมาก แรงงานกลุ่มนี้จึงทำงานล่วงเวลาน้อยกว่าเพราะต้องรีบกลับไปทำงานบ้านหลังเลิกงานจากโรงงานอุตสาหกรรม

แรงงานสตรีที่สถานภาพการทำงานมั่นคงก่อนเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม จะทำงานที่ใช้ทักษะมากกว่าแรงงานที่มีสถานภาพการทำงานที่ไม่มั่นคงก่อนเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม โดยแรงงานสตรีที่มีสถานภาพการทำงานที่ไม่มั่นคงจะทำงานที่ใช้กำลังกายเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะแรงงานที่มีสถานภาพการทำงานที่มั่นคงจะมีประสบการณ์และทักษะในการทำงานมากกว่าจึงมีโอกาสในการเลือกงานที่ใช้ทักษะได้มากกว่า ส่วนแรงงานที่ทำงานที่มีสถานภาพการทำงานไม่มั่นคงก่อนเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมจะทำงานที่ใช้กำลังกายเป็นหลักเพราะกลุ่มนี้มีโอกาสและทางเลือกในการทำงานที่ใช้ทักษะน้อยกว่า

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมของสตรี ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล 3 ประการ ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของแรงงานสตรี

แรงงานสตรีส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 4-6 คน โดยสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในวัยทำงาน 1-3 คน ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่หนุ่มสาวจะแต่งงานเร็วตั้งแต่อายุน้อยเพราะโอกาสในการเข้าสู่ระบบการศึกษาต่ำ สตรีที่แต่งงานอยู่ในช่วงวัยเจริญพันธุ์นาน ประกอบ

กับการเลี้ยงดูบุตรตามประเพณีดั้งเดิมที่มีต้นทุนการเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าพื้นที่อื่น จึงส่งผลให้ครัวเรือนมุสลิมมีบุตรหลายคน

ก่อนการเคลื่อนย้ายแรงงาน แรงงานสตรีส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย เนื่องจากแรงงานเหล่านี้อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีแรงงานส่วนเกินแต่ขาดแคลนปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดินและทุน แรงงานบางส่วนที่มีทักษะการทำอาหารเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวจึงเข้าสู่ภาคบริการโดยการทำอาหารขายในชุมชน แต่การประกอบอาชีพดังกล่าวไม่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ขณะที่บางส่วนอาจจะประกอบอาชีพเป็นแม่ค้าขายของตามตลาดนัด โดยใช้ทุนในการประกอบอาชีพจากเงินออมของตนเอง อย่างไรก็ตามรายได้จากอาชีพเหล่านี้อยู่ในระดับต่ำและไม่มีเสถียรภาพโดยมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท แรงงานสตรีเหล่านี้เคยประกอบอาชีพเดิมมาประมาณ 3-6 ปี ก่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากต้องลดความเสี่ยงในด้านรายได้ที่ไม่มั่นคงและไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพราะมีสมาชิกที่ต้องเลี้ยงดูหลายคน แรงงานเหล่านี้จึงตัดสินใจเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม

2. สาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงาน

แรงงานสตรีจะตัดสินใจเข้าไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมด้วยตัวเอง เนื่องจากอาชีพเดิมมีรายได้ไม่มีเสถียรภาพและไม่เพียงพอกับรายจ่ายของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับสุทัศน์ ศิลปวิศาล (2538) ที่สรุปว่าสตรีมุสลิมในจังหวัดเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เกิดจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าปัจจัยทางด้านสังคม ประกอบกับการทำงานในภาคอุตสาหกรรม แรงงานจะได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองแรงงาน รวมทั้งการประกันสังคม ขณะที่การเดินทางไปทำงานสามารถใช้รถจักรยานยนต์ได้ เพราะระยะทางจากบ้านพักถึงสถานที่ทำงานประมาณ 3-4 กิโลเมตรเท่านั้น

ลักษณะงานที่ทำ เป็นงานที่ใช้กำลังกายมากกว่าการใช้ทักษะเฉพาะด้าน ทำงานในที่ร่ม ชั่วโมงการทำงานโดยเฉลี่ย 8 ชั่วโมง ซึ่งอยู่ในระดับมาตรฐาน ส่วนใหญ่จะมีการทำงานล่วงเวลา รายได้ที่แท้จริงเฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 4,001-8,000 บาท แต่จะได้รับค่าจ้างในลักษณะเป็นรายสัปดาห์ โดยค่าจ้างที่ได้รับจะตรงตามกฎหมายกำหนด และสามารถหยุดหรือลาตามความประสงค์ของแรงงานได้ จากลักษณะงานที่แรงงานสตรีทำในภาคอุตสาหกรรมถึงแม้ว่าจะเป็นงานที่ใช้กำลังกายมากกว่าการใช้ทักษะฝีมือ แต่ลักษณะงานดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับงานเดิมที่เคยทำมาก่อน ทั้งด้านสภาพที่ทำงาน ชั่วโมงทำงานและผลตอบแทนจากการทำงาน

3. ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน

เหตุผลสำคัญที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานของสตรี เพื่อหารายได้เพิ่มขึ้นและยกฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนหลังจากมีการเคลื่อนย้ายแรงงาน ซึ่งพบว่าความเป็นอยู่ของแรงงานที่เคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมสูงกว่าตอนที่ประกอบอาชีพเดิม คือ อยู่ในระดับปานกลาง โดยแรงงานสตรีที่มีการเคลื่อนย้าย

จะมีโอกาสได้เรียนรู้งานที่หลากหลาย และมีความพึงพอใจในอาชีพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานสตรีที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรมจะมีเวลาและชั่วโมงทำงานที่แน่นอน ซึ่งจะทำให้แรงงานสตรีเหล่านั้นสามารถวางแผนจัดการดูแลครอบครัวได้ดีกว่าการทำงานเดิม ขณะที่ค่าตอบแทนที่ได้รับจากสถานประกอบการมีเสถียรภาพ รวมทั้งได้รับสวัสดิการการคุ้มครองแรงงานและการประกันสังคม ซึ่งจะทำให้ครัวเรือนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากกว่าอาชีพเดิมที่เคยทำมาก่อน เคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากที่กล่าวมาพบว่าการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญเพิ่มขึ้นในชุมชนมุสลิมที่อยู่บริเวณชานเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลและการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องที่มุ่งส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม ขณะเดียวกันแรงงานก็ต้องปรับตัวเนื่องจากการจ้างงานในภาคการเกษตรมีข้อจำกัด เกษตรกรอยู่ในฐานะเสียเปรียบเพราะมีรายได้ต่ำและไม่มีเสถียรภาพ รวมทั้งขาดอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางและนายทุนที่จัดหาปัจจัยการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรบางส่วนต้องเคลื่อนย้ายออกจากภาคการเกษตรเข้าภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ถึงแม้ว่าแรงงานจากภาคการเกษตรบางส่วนจะมีข้อจำกัดด้านทักษะฝีมือ ซึ่งจะทำให้เสียเปรียบด้านสภาพการทำงานหรือค่าจ้าง แต่เมื่อเปรียบเทียบการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคการเกษตรแล้วยังมีรายได้ดีกว่าและมีเสถียรภาพมากกว่า รวมทั้งการมีสวัสดิการและการประกันสังคมด้วย

ดังนั้น หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสนใจกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม เพื่อเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่สำคัญในอนาคต โดยหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1. การพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานจากภาคการเกษตรเพื่อให้มีทักษะความสามารถพอที่ทำงานในภาคบริการหรือภาคอุตสาหกรรม ซึ่งจะช่วยให้แรงงานมีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีวิตและไม่ต้องเปลี่ยนงานบ่อย รวมทั้งการสร้างค่านิยมรับผิดชอบในการทำงานให้กับแรงงานเพื่อลดเงื่อนไขการเอาเปรียบจากเจ้าของกิจการที่อ้างประสิทธิภาพการผลิตต่ำ เพราะแรงงานขาดความรับผิดชอบ ขณะเดียวกันเจ้าของกิจการก็ได้รับประโยชน์จากการจ้างงานได้เต็มที่

2. การพัฒนาทักษะด้านการจัดการและเทคนิคการผลิตให้กับเจ้าของกิจการ โดยเฉพาะกิจการขนาดเล็กในเขตชนบทซึ่งจะมีประสิทธิภาพต่ำเพราะเจ้าของกิจการขาดความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการที่เป็นระบบจึงทำให้ต้นทุนการผลิตสูงโดยไม่จำเป็น ขณะเดียวกันถ้าเจ้าของกิจการขนาดเล็กมีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการและเทคนิคการผลิตอย่างเพียงพอจะช่วยให้ประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขึ้น และ

เจ้าของกิจการมีโอกาสในการขยายกิจการเพื่อรองรับแรงงานได้เพิ่มขึ้นซึ่งจะทำให้แรงงานได้รับความมั่นคงด้านรายได้และการทำงานด้วย

3. การส่งเสริมให้มีการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมไปสู่ชนบทให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเขตชนบทที่มีอาชีพการเกษตรเป็นหลัก โดยการให้สิทธิพิเศษบางประการแก่เจ้าของกิจการ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมกิจการในภาคอุตสาหกรรม เพื่อที่จะช่วยให้แรงงานสตรีสามารถทำงานที่มั่นคง รายได้มีเสถียรภาพ สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้

4. การหาแหล่งทุนและตลาดให้กับกิจการขนาดเล็ก ทั้งนี้เนื่องจากหลายพื้นที่มีกิจการภาคอุตสาหกรรมหลายอย่างที่น่าสนใจ แต่ไม่สามารถดำเนินการในเชิงธุรกิจได้อย่างเต็มที่ เพราะเจ้าของกิจการไม่สามารถหาแหล่งเงินทุนเพื่อขยายกิจการ ในขณะที่บางอุตสาหกรรมมีแหล่งทุนแต่ประสบปัญหาด้านการตลาด ถ้าสามารถแก้ปัญหาเรื่องแหล่งทุนและตลาดได้ก็จะทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีการขยายกิจการมากขึ้น ซึ่งจะทำให้อุปสงค์แรงงานเพิ่มขึ้นและเกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้รายได้ของแรงงานเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

5. การพัฒนาทักษะแรงงานที่เคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม พื้นที่ชนบทมีข้อจำกัดในการผลิตสินค้าเกษตรทั้งด้านปัจจัยการผลิตและตลาด แรงงานจึงเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากกว่าอาชีพอื่น ๆ จึงต้องพัฒนาทักษะการทำงานในภาคอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของแรงงาน ซึ่งจะส่งผลต่อรายได้ของแรงงานที่เคลื่อนย้ายออกจากภาคเกษตรด้วย

6. การจัดหาสาธารณูปโภคต่างๆ ที่จำเป็นต่อภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะถนน ไฟฟ้าและน้ำประปา โดยเฉพาะพื้นที่ที่ยังขาดแคลนหรือมีไม่เพียงพอกับความต้องการ นอกจากนั้น สาธารณูปโภคดังกล่าวยังช่วยในการจัดหาวัตถุดิบ การตลาดและการเดินทางของแรงงานบางส่วนที่ต้องเดินทางออกทำงานนอกชุมชนด้วย ดังนั้นการมีสาธารณูปโภคอย่างเพียงพอและทั่วถึงจะช่วยสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นในพื้นที่ชนบท

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมของสตรี โดยเน้นเรื่องการปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ ผู้ที่สนใจสามารถทำการศึกษาประเด็นอื่นๆ เพิ่มเติมได้ดังนี้

1. คว้าศึกษาถึงสาเหตุหลักของการเคลื่อนย้ายแรงงานสตรีมุสลิมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม
2. การศึกษาระดับความพึงพอใจของแรงงานสตรีมุสลิมหลังจากที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม
3. การศึกษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีแรงงานสตรีออกไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ, (บรรณาธิการ). (2544). *สตรีศึกษา 2*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.
- กรวิทย์ ตันศรี, และ สิริธร จารุชัยลักษณ์. (ม.ป.ป.). *ความไม่สมดุลของตลาดแรงงานไทยนัยของการขาดแคลนแรงงาน*. ขอนแก่น: ส่วนเศรษฐกิจภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- กรวิทย์ ตันศรี, และ สุภัทร ธนบดีภัทร. (2556). *การเคลื่อนย้ายแรงงานหลังการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ 300 บาท*. ขอนแก่น: ส่วนเศรษฐกิจภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- จักรพันธ์ วาหนาสุข, ศิริพร สัจจานันท์, และ อรรถธรรม ศรีเสาวลักษณ์. (2555). ความแตกต่างค่าจ้างแรงงานระหว่างเพศ: กรณีศึกษาของอุตสาหกรรมยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมเวลโกรว์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ใน *การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2* (1-14). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรีชัย แต้ณสุ่ย. (2545). *คุณลักษณะของแรงงานและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรม: กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตรัง*. วิทยานิพนธ์บริหาร-ธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มะลิ ลิวานานท์ชัย. (2529). *ปัจจัยผลักดันที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่ชนบท: ศึกษาอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
- มัยรัม สามี๊ะ, ฮาลูมา อีแอ, ฮาซิบะ กิรียา, มาริยม สาและ, พาตือเม๊าะ สตาปอ, และ เต๊ะหาวอ สาแล๊ะ. (2547). ร้อยใจสู่ฝันอัลฮัยตาม: โครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาศูนย์เด็กกำพร้าและยากจนหญิงบ้านสุโหงปาแน จ.ปัตตานี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและกลุ่มมุสลิมะฮ์. สืบค้นจาก <http://www.oocities.org/yatimmiskin/report/01.html>
- สุทัศน์ ศิลปวิศาล. (2538). *การยอมรับระบบทำงานสมัยใหม่ของสตรีไทยมุสลิม: ศึกษากรณีสตรีไทยมุสลิมที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2550). *รายงานที่ตีอาร์ไอ ฉบับที่ 52 เดือนพฤศจิกายน 2550 เรื่อง สตรีในสามทศวรรษของเศรษฐกิจไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สว่าง เลิศฤทธิ. (2535). *สตรีไทยมุสลิมกับโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปัตตานี ศึกษาผลกระทบต่อวิถีชีวิต*. สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานปลัดกระทรวง. (2556). *แผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2556-2566*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2548). *เครื่องชี้ภาวะสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- _____ . (2555). *เครื่องชี้ภาวะสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- เสาวณี จันทะพงษ์, นครินทร์ อมเรศ, สมบูรณ์ หวังวนิชพันธุ์, ธนันธ มหาพรประจักษ์, และ ปาณิศาร์ เจษฎาอรุณพล. (2558) กระบวนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันและทิศทางข้างหน้า: วิเคราะห์จากมุมมองตลาดแรงงาน. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AAA/Paper_Labour.pdf
- อบุล ฮะซัน อลี อันวัดีย, ยูซุฟ อัล กือรฎอวีย, และ อบุล อะอลา อัล เมาคูดี. (2549). *บทบาทของมุสลิมะฮ์กับบางคำถามต่อการวางตัวในสังคม (กุดามะฮ์ แปล)*. กรุงเทพฯ: สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.
- เอกชัย ไหลบารุง. (2531). *การเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากหมู่บ้านกับระดับการพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Susan Bullock. (1994). *Women and Work*. London: Zed Books.